

УДК 34:342.7(045)

Д. О. Маріц
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційного права
та права інтелектуальної власності
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Останнім часом в Україні відзначається особливий інтерес з боку науковців щодо дослідження окремих питань інформаційного права, зокрема видів інформації, інформаційних відносин, доступу до інформації, захисту інформації, інформаційної безпеки. Це підтверджується розвитком найрізноманітніших напрямків досліджень в інформаційній сфері, виробленням теоретичних положень, пропозицій щодо удосконалення законодавства, що впливає на становлення доктрини інформаційного права. Водночас наукові пошуки вчених не завжди відзначаються однозначністю поглядів на певні факти. Крім того, невизначеність теоретичних положень підкріплює і недосконалість масиву нормативно-правових актів в інформаційній сфері, які покликані виконувати регулятивну функцію, але спричиняють негативний ефект, що призводить до колізій правового регулювання та невизначеності в розумінні основних понять та категорій в інформаційному праві. Так, у межах цієї статті ми підіймаємо питання класифікації інформаційних правовідносин. Інформаційні правові відносини є галузевими, водночас специфіка їх правового регулювання полягає у синтезі як приватноправових, так і публічноправових норм. З огляду на це визначення критеріїв для здійснення такої класифікації є основною метою нашого дослідження.

Теоретичним підґрунтям дослідження стали праці таких вчених: В.М. Боєр, В.О. Копилова, М.Ю. Кузнецової, О.Г. Павельєвої, Д.І. Перова, Л.Л. Попова, М.М. Рассолова, Р.В. Тарасенка, Є.О. Харитоновна, О.І. Харитонової, І.В. Хоменко, О.І. Яременко.

Питання класифікації будь-яких правових відносин є важливим аспектом дослідження як з теоретичного, так і практичного погляду, оскільки класифікація передбачає розподіл наявних інформаційних правових відносин за певними ознаками і критеріями відповідно до тих процесів або явищ, які вони опосередковують. Так, І.В. Хоменко виділяє два критерії для класифікації: вона здійснюється на підставі суттєвих та несуттєвих ознак досліджуваних об'єктів [1, с. 62, 63]. Такий підхід може бути виправданим для чітко визначеного об'єкта, а не правових відносин. Так, це доцільно під час здійснення класифікації видів інформації,

наприклад, на відкриту та з обмеженим доступом, яка поділяється на таємну, конфіденційну та службову. Якщо орієнтуватись на лише об'єкт, відбувається штучне звуження меж для здійснення класифікації правовідносин. М.Ю. Кузнецова під час дослідження критеріїв для класифікації інформаційних правовідносин за участю органів виконавчої влади в Україні дійшла висновку, що спочатку необхідно визначити фактори, що дозволять усвідомити доцільність так званого дерева критеріїв класифікації правовідносин [2, с. 202]. Із цього випливає, що вчена здійснювала дослідження в межах одного виду класифікації, тобто за суб'єктивним складом. Це означає, що необхідно виробити загальну комплексну класифікацію інформаційних відносин, що слугуватиме підставою для вироблення видової класифікації щодо окремих структурних елементів такої системи (суб'єктів, об'єктів, предметів тощо).

Так, Д.І. Перов дійшов висновку, що в основу класифікації інформаційних правовідносин можуть бути покладені такі ознаки: тривалість відносин, об'єкт (інформація за режимом доступу), відносини щодо реалізації права на доступ до інформації (перелік усіх правомочностей) та відносини щодо забезпечення інформаційної безпеки держави, інформаційні дії (активні та пасивні), характер (регулятивні та охоронні правовідносини) тощо. [3, с. 95]. Водночас згідно з такою класифікацією варто розрізняти предмет та об'єкт правовідносин, адже можуть надаватись інформаційні послуги, а в такому разі об'єктом є інформація, а предметом – дії, які є невіддільними від результату, тобто послуга, яка споживається у процесі її надання. Крім того, згідно з ч. 2 ст. 23 Закону України «Про інформацію» предметом інформаційних правовідносин може бути інформаційна продукція та інформаційні послуги. Л.Л. Попов інформаційні правові відносини класифікує за призначенням, змістом, співвідношенням прав та обов'язків їх учасників, а також за характером юридичних фактів, які їх породжують [4, с. 53]. На нашу думку, юридичні факти займають окреме місце в інформаційних відносинах, оскільки є підставою їх виникнення та мають власну класифікацію. З огляду на це віднесення їх до класифікації інформаційних відносин є не зовсім логічним, оскільки за наяв-

ності юридичного факту задіюється норма права, яка виконує регулятивну або охоронну функцію. Отже, можна говорити про такий критерій класифікації інформаційних правовідносин, як функціональне призначення. О.І. Яременко визначає три рівні класифікації інформаційних правовідносин: 1) за галузевою сферою; 2) за сферою поширення (внутрішньоорганізаційні та зовнішні); за тривалістю у часі (постійні, тимчасові) [5, с. 159, 160]. Що стосується галузевої приналежності як критерію класифікації, то І.В. Арістова та В.Д. Чернадчук поділяють інформаційні правовідносини на чисті та змішані [6, с. 49].

М.М. Рассолов інформаційні правові відносини поділяє на активні інформаційні дії, пасивні інформаційні дії, посередницьку інформаційно-правову роботу, допоміжні інформаційні дії, а також організаційні майнові та немайнові правовідносини [7, с. 42]. В.О. Копилов інформаційні правовідносини класифікує за такими обставинами, за яких вони виникають: 1) під час здійснення пошуку, отримання і споживання інформації, інформаційних ресурсів, інформаційних продуктів, інформаційних послуг; 2) під час виробництва, передачі та розповсюдження інформації, інформаційних ресурсів, інформаційних продуктів, інформаційних послуг; 3) під час створення та застосування систем, їх мереж, засобів забезпечення; 4) під час створення та застосування засобів та механізмів інформаційної безпеки [8, с. 132, 133, 134, 138].

Водночас, як свідчить аналіз наукової літератури, підходи до визначення класифікації інформаційних правовідносин є настільки багатогранними, що це може призвести до неоднозначного розуміння їх змісту. Отже, для усебічного наукового вивчення, на думку В.М. Боєра та О.Г. Павельєвої, необхідно поділити інформаційні правовідносини на *безпосередньо інформаційні правовідносини та відносно визначені інформаційні правовідносини* [9, с. 45]. Так, Р.В. Тарасенко пропонує *безпосередньо інформаційні правовідносини* розуміти як відносини, що виникають з приводу створення інформації, визначення права власності на неї (надання права володіння, користування та розпорядження), а також її обігу (передачі іншим суб'єктам, обробки, аналізу, переробки, споживання) та захисту. У таких правовідносинах, на його думку, інформація є основним самостійним об'єктом незалежно від форми (документ, відеозапис, книга, сценарій). Переважно такі відносини мають охоронюваний характер, націлений на попередження дій, що порушують чи зазіхають на інформаційні права суб'єктів. *Відносно визначені інформаційні правовідносини* – це частина інших правових відносин (цивільних, адміністративних), умовно відокремлених від однорідних, які реалізуються щодо неінформаційних об'єк-

тів, що впливає на обіг певної інформації. У таких відносинах інформація є факультативним (додатковим) об'єктом правовідносин, що існує паралельно з основним неінформаційним об'єктом. Так, відносини у сфері охорони здоров'я між лікарем та пацієнтом відбувається з приводу надання медичної допомоги, але факультативно лікар зобов'язаний зберігати в таємниці певну інформацію (лікарську таємницю) [9, с. 45–46].

З огляду на наведені позиції фахівців у галузі інформаційного права ми доходимо висновку, що розуміння того, що має слугувати основою для класифікації інформаційних відносин, не відзначається однозначністю, відбувається певне змішування або ототожнення понять.

Як ми вже зазначали, сфера правового регулювання інформаційних відносин є надзвичайно широкою, а норми права, які покликані виконувати регулятивну, захисну, охоронну функцію, розпоршені у національному законодавстві між всіма галузями права. З огляду на запропоноване нами визначення поняття інформаційних правових відносин [10, с. 67] їх правове регулювання здійснюється як нормами приватного, так і публічного права. Такий поділ не є випадковим, адже інформаційні правовідносини увібрали в себе подвійний предмет та метод правового регулювання, що характерний для приватних та публічних відносин. Однак О.І. Харитонова та Є.О. Харитонов зазначають, що поділ права на публічне і приватне часто є підґрунтям розмежування на національному рівні права цивільного та адміністративного як головних галузей регулятивного права. Ядром національної правової системи, на їх думку, є конституційне, цивільне, адміністративне, карне (кримінальне) право [11, с. 10, 11]. Отже, не всі дослідники поділяють синтез правового регулювання, а деякі вчені визначають конкретну галузь права для конкретної сфери.

Так, вважаємо, що публічні інформаційні відносини зумовлюються специфікою суб'єктного складу (суб'єкт владних повноважень), видом інформації (публічна інформація), порядком доступу до неї, а також порядком її надання. З огляду на це надати інформацію може суб'єкт владних повноважень (орган державної влади, орган місцевого самоврядування, інший суб'єкт, який здійснює владні управлінські функції відповідно до законодавства, зокрема й на виконання делегованих повноважень) або розпорядник інформації, у володінні якого вона перебуває або була створена, отримана ним у процесі виконання своїх обов'язків. Особливим видом інформації у таких правовідносинах є публічна інформація. На нашу думку, поняття «публічна інформація» є узагальнюючим для всіх інших видів інформації (екологічної, статистичної, соціологічної, правової, податкової тощо), якщо така інформація перебуває у володінні суб'єкта владних повноважень та згідно

з законом він зобов'язаний її надати. Підставою надання такої інформації є запит, відповідь на який має бути надана протягом 5 днів (або 48 годин, якщо ідеться про можливу загрозу безпеці громадян). Водночас відзначимо неоднозначність використання термінології у контексті Закону України «Про інформацію», де вживаються терміни «інформація про стан довкілля» та «екологічна інформація» як тотожні. У Законі України «Про доступ до публічної інформації» застосовується термін «стан довкілля». Однак вважаємо, що для уніфікації термінології має застосовуватись термін «екологічна інформація» з огляду на ратифікацію Орхуської конвенції [12], де у ч. 3 ст. 2 вживається саме цей термін.

Крім видів інформації, що має нормативне закріплення та регулювання, існують й інші види інформації, які розміщені на офіційних сайтах суб'єктів владних повноважень (проекти актів районної державної адміністрації, регіональні програми та звіти, що підлягають оприлюдненню для публічного громадського обговорення, проекти нормативно-правових актів, проекти регуляторних актів, проекти регіональних програм економічного, соціального та культурного розвитку і рішень стосовно стану їх виконання, звіти головних розпорядників бюджетних коштів про їх витрачання за минулий рік тощо). В.С. Єжунінов відзначає, що внутрішній зміст публічної інформації розкривається через категорії «публічний інтерес», «публічна активність», «публічна потреба» тощо. Отже, публічна інформація – це різновид інформації, що містить відомості про суспільні процеси та відносини, які розуміються в широкому контексті й водночас мають офіційний характер [13].

Отже, ми доходимо висновку, що *публічна інформація – це інформація, яка віднесена законом до конкретного виду інформації, а також будь-яка інша інформація, яка зберігається на відповідному матеріальному носії, електронному ресурсі, що передбачає вільний доступ до такої інформації або надається на підставі запиту у визначений строк згідно з принципом відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень.*

Приватні інформаційні відносини стали предметом досліджень багатьох науковців. Зокрема, О.В. Кохановська зробила висновок про те, що доцільним, обґрунтованим і перспективним як у теорії, так і на практиці є приватноправова теорія інформаційних відносин [14, с. 132]. Приватна сфера інформаційних відносин опосередковується нормами Конституції України та цивільним правом України, а також низкою міжнародних нормативно-правових актів. У ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року визначено, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не мо-

жуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві для захисту інтересів національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Міжнародним пактом про громадянські і політичні права 1966 року у п. 1 ст. 17 встановлено, що ніхто не повинен зазнавати свавільного чи незаконного втручання в його особисте і сімейне життя, свавільних чи незаконних зазіхань на недоторканність його житла або таємницю його кореспонденції, незаконних зазіхань на його честь і репутацію. Парламентська Асамблея Ради Європи в Резолюції № 1165 зазначила, що право кожної людини на приватність і право на свободу вираження поглядів є основою демократичного суспільства. Ці права не є абсолютними і не мають ієрархічного характеру, оскільки мають однакову цінність. Водночас традиційних правових засобів та інструментів у сучасному світі недостатньо для того, щоб вирішити проблеми приватності, тому потрібно зосередитися на правових механізмах запобігання вторгнень до приватного життя, розробці гнучкої правової бази, критеріїв можливого втручання до приватності та його меж в інформаційному суспільстві [15 с. 46].

Отже, приватні інформаційні відносини – це відносини, які регулюються нормами приватного права (цивільного, сімейного, міжнародного приватного права), які ґрунтуються на вільному волевиявленні, диспозитивності, відсутності владного підпорядкування. Однак взаємодія приватного та публічного в інформаційних правовідносинах і визначає їх специфіку, що підкріплюється і нормами конституційного та міжнародного права.

Учасниками інформаційних правових відносин можуть бути фізичні особи, юридичні особи, об'єднання громадян, суб'єкти владних повноважень. Звісно, такий перелік не виправдовує вимоги часу та має бути розширений на законодавчому рівні. Проте питання суб'єктного складу в інформаційних правовідносинах стане предметом іншого дослідження. Чітка регламентація суб'єктного складу (уповноважена – управомочена особа) або невизначеність суб'єктного складу впливають на поділ інформаційних правовідносин на абсолютні та відносні. Так, в абсолютних інформаційних правових відносинах чітко визначений лише один суб'єкт. Такий суб'єкт може бути власником, володільцем, розпорядником інформації, а іншою стороною може бути будь-хто. Всі інші учасники інформаційних відносин зобов'язані утримуватись від порушення інформаційних прав особи. На нашу думку, інформаційна приватність особи і визначає абсолютний характер таких відносин. У ст. 31 Основного закону України гарантується таємниця листування, теле-

фонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, тобто всі і кожен зобов'язані утримуватись від зазіхань на приватне життя особи та інформації, що стосується лише її особисто.

На відміну від цього відносні правовідносини встановлюються між чітко визначеними суб'єктами, коли уповноваженій особі протистоїть не кожна особа, а лише визначений і конкретний суб'єкт. Зокрема, це можуть бути відносини, які виникають щодо збереження конфіденційної, таємної інформації (про стан здоров'я особи, про одержану інформацію внаслідок або у процесі виконання службового завдання, про виконання професійних обов'язків, які пов'язані із державною таємницею). Крім цього, відносні правовідносини може породжувати договір на створення інформації, надання інформаційних послуг тощо.

За функціональним призначенням ми виділяємо регулятивні та охоронні правовідносини. Так, регулятивні інформаційні відносини покликані впорядковувати перебіг, існування суспільних відносин, що пов'язані з обігом інформації, а також досягнення позитивних, корисних результатів (як для окремого індивіда, так і для суспільства в цілому). Підставою виникнення регулятивних інформаційних відносин є юридичний факт, який є правомірною дією. Загальною нормою, яка покликана виконувати свою регулятивну функцію, є ст. 5 Закону України «Про інформацію», яка передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання, захисту інформації. Серед регулятивних норм наведемо ще ст. 6 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», згідно з якою визначається регулювання діяльності друкованого засобу масової інформації, яка передбачає збирання, творення, редагування, підготовку інформації до друку та видання друкованих засобів масової інформації для її поширення серед читачів. Згідно зі ст. 34 кожен має право на оперативне одержання через друковані засоби масової інформації публічно поширюваної інформації про діяльність державних органів і організацій, об'єднань громадян та їх посадових осіб, а також інших відомостей, необхідних для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій.

Охоронні інформаційні правовідносини виникають на підставі неправомірних юридичних фактів (дій/бездіяльності). Охоронні правовідносини тісно пов'язані з регулятивними, оскільки покликані забезпечувати нормальне їх функціонування. Неправомірна дія або бездіяльність приводить у дію санкцію норми права, яка покликана виконати свою охоронну функцію. Так, згідно з абз. 2 ст. 37 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», якщо редакція не має доказів того, що опубліковані нею відомості відповідають дійсності, вона зобов'язана

на вимогу заявника опублікувати спростування їх у запланованому найближчому випуску друкованого засобу масової інформації або опублікувати його за власною ініціативою.

За строком (терміном) інформаційні відносини поділяємо на строкові та безстрокові. Як і будь-які правові відносини, інформаційні відносини не можуть існувати у часі абстрактно, оскільки їх виникнення, зміна, припинення пов'язуються зі строками (термінами). Існування безстрокових інформаційних правових відносин, на нашу думку, зумовлюється задекларованим правом на інформацію (зокрема, збирання, використання, одержання інформації), що може реалізовуватись з появою такої потреби або необхідності незалежно від строків. Отже, можна говорити про строк існування суб'єктивного інформаційного права. Водночас виконання суб'єктивного обов'язку, що відповідає такому праву, має чіткі часові межі. Наприклад, відповідь на запит (за загальним правилом) згідно з Законом України «Про звернення громадян» має бути надана у місячній термін від дня його надходження. Що стосується некоректності застосування термінології (строк і термін) у Законі України «Про звернення громадян» та невідповідності Цивільного кодексу України до цього Закону, то ми це докладно висвітлили у одній із публікацій, тому детально на цьому питанні зупинятись не будемо [16, с. 86–99]. У разі опублікування інформації, що не відповідає дійсності, редакція зобов'язана в строк, що не перевищує одного місяця з дня надходження вимоги, опублікувати спростування і письмово повідомити заявника про строк і час публікації спростування (ст. 37 Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»). Проілюструвати значення терміну в інформаційних відносинах можна на прикладі абз. 8 ст. 23¹ Закону України «Про звернення громадян», згідно з яким датою оприлюднення електронної петиції на офіційному веб-сайті є дата початку збору підписів на її підтримку. Крім цього, терміни виконання суб'єктивних обов'язків у інформаційних правовідносинах визначені абз. 20 ст. 23¹ Закону України «Про звернення громадян». Отже, в інформаційних правовідносинах існують строки здійснення суб'єктивних інформаційних прав, які поділяються на строки виконання суб'єктивних обов'язків та строки реалізації суб'єктивних прав. Окремо можемо зазначити про строки захисту інформаційних прав (строки позовної давності). Однак існує думка про виділення серед строків інформаційної сфери тимчасових строків, які пов'язуються з поширенням інформації лише в межах конкретного строку (передвиборча агітація) [17, с. 215]. Вважаємо, що, хоча поширення такої інформації і має тимчасовий характер, такі часові межі є строковими. До того ж О.М. Селезньова пропонує тимчасові стро-

ки доповнити ще одним видом, яким є періодичні строки [17, с. 215]. Періодичні строки, на її думку, існують протягом певного строку і припиняються, але після спливу деякого часу знову створюються і знову повторюються [17, с. 216].

За характером дій зобов'язаного суб'єкта ми розрізняємо активні та пасивні інформаційні відносини. У активних правовідносинах до обов'язків однієї сторони належить вчинення визначених правомірних дій, а право іншої – лише вимагати виконання цього обов'язку. У правовідносинах пасивного типу обов'язком є утримання від вчинення дій, які заборонені юридичними нормами. До активних інформаційних правових відносин слід віднести такі: об'єктивна, всебічна і вчасна перевірка заяви чи скарги; письмове повідомлення громадянина про результати перевірки заяви чи скарги і суть прийнятого рішення; журналіст має право поширювати підготовлені ним матеріали (фонограми, відеозаписи, письмові тексти тощо) за власним підписом (авторством) або під умовним ім'ям (псевдонімом). Пасивними інформаційними відносинами є такі: заборона розголошення одержаних із звернень відомостей про особисте життя громадян без їх згоди чи відомостей, що становлять державну або іншу таємницю, яка охороняється законом, та іншої інформації, якщо це обмежує права і законні інтереси громадян; заборона втручання у професійну діяльність журналістів, контролю за змістом поширюваної інформації, зокрема з метою поширення чи непоширення певної інформації, замовчування суспільно необхідної інформації, накладення заборони на висвітлення окремих тем, показ окремих осіб або поширення інформації про них, заборони критикувати суб'єкти владних повноважень, крім випадків, встановлених законом, договором між засновником (власником) і трудовим колективом, редакційним статутом). Отже, пасивні дії визначені законом у формі заборон та передбачають утримання від вчинення певної дії або здійснення певної діяльності.

За характером зв'язків інформаційні відносини поділяються на вертикальні та горизонтальні. Вертикальні правовідносини передбачають владне підпорядкування між учасниками інформаційних правових відносин. Таке підпорядкування прослідковується у структурі органів центральної виконавчої влади, які покликані здійснювати державну інформаційну політику. Горизонтальні правовідносини, навпаки, не передбачають владного підпорядкування, характерним для них є те, що вони виникають на підставі одностороннього волевиявлення. За своєю природою горизонтальні правові відносини виникають внаслідок реалізації особами інформаційних прав.

Залежно від розподілу прав та обов'язків існують односторонні, двосторонні та багатосторонні

інформаційні правовідносини. Односторонність правовідносин передбачає наявність права в однієї особи і обов'язку в іншій. Однак такі правовідносини можуть мати факультативне значення і виникати внаслідок інших правовідносин. Односторонність інформаційного зобов'язання може виникати на підставі необхідності збереження правової таємниці (лікарська таємниця, банківська таємниця, нотаріальна таємниця, таємниця усиновлення тощо). Багатосторонність інформаційних правовідносин може породжувати укладений між сторонами договір на створення інформації, у якому виконавцями є понад дві особи. Багатосторонність інформаційних відносин може існувати у міжнародній площині, що виявляється в укладенні міжнародних договорів, предметом яких є інформація.

Матеріальні правові відносини опосередковуються нормами матеріального інформаційного права, що регулюють такі суспільні відносини. Такі правові відносини виникають у процесі реалізації суб'єктивних інформаційних прав. Процесуальні правовідносини – це відносини, які виникають в інформаційній сфері у зв'язку з порядком вирішення конкретних справ. Водночас справи розглядаються у формі адміністративного, цивільного, кримінального судочинства. Відсутність інформаційного судочинства наразі компенсуються можливістю вирішення справ в інших формах, що підтверджує нашу думку про комплексність інформаційних правовідносин та їх публічну і приватну сфери існування.

Так, у класичному розумінні цивільного права інформація є нематеріальним об'єктом цивільних прав. Законодавець відносить інформацію до об'єктів цивільних прав, а отже, це означає, що такий об'єкт може бути предметом цивільного товарообігу. Особливість такого об'єкта полягає в тому, що незалежно від того, закріплена інформація на матеріальному носії чи ні, вона може бути об'єктом правовідносин [18, с. 122], оскільки інформація може передаватись і усно без будь-якого матеріального визначення. Отже, вважаємо, що інформація може бути товаром, задовольняючи у такий спосіб інтереси інших осіб, які зацікавлені в її отриманні як платно, так і безкоштовно. Однак продаж речі (інформації) начебто передбачає виникнення права власності на неї у набувача. Однак специфіка полягає в тому, що відчужувач такої інформації не перестає бути її носієм, оскільки залишається фактичний зв'язок людини з інформацією, незважаючи на відчуження матеріального носія такої інформації. Тому продаж інформації не супроводжує виникнення на неї права власності, за винятком окремих видів інформації, для яких порядок відчуження та процедура набуття права власності чітко визначена законом.

Отже, підводячи підсумки, пропонуємо таку **класифікацію інформаційних правових відносин: 1) за сферою правового регулювання** (приватні та публічні інформаційні відносини); **2) за галузями права** (основні (інформаційне право) та додаткові (факультативні) (інші галузі права, які містять інформаційні норми, однак правовідносини виникають з приводу інших об'єктів, а інформація як об'єкт має лише другорядне значення у таких правовідносинах)); **3) за суб'єктом складом** (абсолютні та відносні правовідносини); **4) за функціональним призначенням** (регулятивні та охоронні); **5) за строком або терміном** (безстрокові, строкові); **6) за характером дій зобов'язаного суб'єкта** (активні, пасивні); **7) за характером зв'язків** (вертикальні, горизонтальні); **8) залежно від розподілу прав та обов'язків** (односторонні, двосторонні, багатосторонні); **9) за змістом** (матеріальні, процесуальні); **10) за економічною вигодою** (товарно-грошові відносини, в яких інформація є товаром, та економічні відносини у сфері інтелектуальної власності); **11) за об'єктом** (інформація (її види), інформаційна послуга, інформаційна продукція).

Література

1. Хоменко І.В. Логіка для юристів: підручник. Юрінком Інтер. 2004. 224 с.
2. Кузнецова М.Ю. Критерії класифікації інформаційних правовідносин за участю органів виконавчої влади України в умовах розвитку інформаційного суспільства. Порівняльно-аналітичне право. 2015. № 6. С. 200–203.
3. Перов Д.І. Інформаційні правовідносини як вид правових та інформаційних відносин. Підприємництво, господарство і право. 2013. № 12. С. 93–96.
4. Попов Л.Л., Мигачев Ю.И., Тихомиров С.В. Информационное право: учебник. М.: Норма, Инфра-М, 2010. 495 с.
5. Яременко О.І. Інформаційні відносини як предмет правового регулювання: теоретичний аспект. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2004. № 1–2. С. 156–161.
6. Арістова І.В., Чернадчук В.Д. Концепція інформаційних правовідносин: сутність та особливості використання у сфері банківської діяльності. Інформація і право. 2012. № 3. С. 47–56.
7. Рассолов М.М. Информационное право: учеб. пособие. Моск. гос. юрид. акад. М.: Юристъ, 1999. 398 с.
8. Копылов В.А. Информационное право: учебник. Моск. гос. юрид. акад. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Юристъ, 2005. 510 с.
9. Тарасенко Р.В. Інформаційне право: навч.-метод. посіб. М-во внутр. справ України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. 512 с.
10. Маріц Д.О. Поняття та зміст інформаційних правовідносин. Jurnalul juridic national: teorie i practică. 2016. № 5 (21). С. 64–68.
11. Харитонов О.І., Харитонов Є.О. Дихотомія «публічне право – приватне право» та деякі питання визначення структури національного права. Університетські наукові записки. 2005. № 3 (15). С. 6–11.

12. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція) від 25.06.1998 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_015 (дата звернення: 16.05.2018 р).

13. Єжунінов В.В. Інформаційна складова сучасних державно-суспільних відносин: проблема дефініцій. URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2010-01/10evvvpd.pdf> (дата звернення: 17.05.2018 р).

14. Кохановська О.В. Приватно-правове розуміння інформаційних відносин в Україні. Часопис цивілістики. 2017. Випуск 22. С. 128–133.

15. Разметаева Ю.С. Приватність в інформаційному суспільстві: проблеми правового розуміння та регулювання. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2016. Випуск 37. Том 1. С. 43–46.

16. Маріц Д.О. Строки і терміни в інформаційних правовідносинах. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». 2017. Том XX. С. 86–99.

17. Селезньова О.М. Теоретико-методологічні основи інформаційного права України. Чернівці: Місто, 2014. 406 с.

18. Маріц Д.О. Інформація як товар. Visegrad Journal on Human Rights. 2017. № 4 (volume 2). С. 119–123.

Анотація

Маріц Д. О. Критерії класифікації інформаційних правових відносин в Україні. – Стаття.

У статті розглянуто наявні в доктрині інформаційного права підходи щодо здійснення класифікації інформаційних правових відносин. На підставі проведеного аналізу теоретичних положень автором пропонується комплексна класифікація інформаційних правових відносин в Україні.

Ключові слова: інформація, інформаційні правові відносини, юридичний факт, класифікація, інформаційне право.

Аннотация

Маріц Д. А. Критерии классификации информационных правовых отношений в Украине. – Статья.

В статье рассмотрены существующие в доктрине информационного права подходы в осуществлении классификации информационных правовых отношений. На основании проведенного анализа теоретических положений автором предлагается комплексная классификация информационных правовых отношений в Украине.

Ключевые слова: информация, информационные правовые отношения, юридический факт, классификация, информационное право.

Summary

Marits D. A. Criteria for classification of information legal relations in Ukraine. – Article.

The article is aimed at revealing current approaches existing within the information law doctrine in order to provide classification of information legal relations. On the basis of the analysis of the theoretical foundations the author suggests a comprehensive classification of informational legal relations in Ukraine.

Key words: information, information legal relations, legal fact, classification, information law.